

Богдан Олена Леонідівна

Кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник,
відділ психології масової комунікації та медіаосвіти,
Інститут соціальної та політичної психології НАПН України,
м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-4035-9144>
olena.bohdan.ua@gmail.com

Формування простору педагогічного добробуту в часи війни: досвід колективного моделювання

Актуальність дослідження. Під час війни питання добробуту та психічного здоров'я набувають особливого значення, оскільки добробут – це не комфорт, а здатність творити життя, долати виклики та знаходити нові смисли. Учитель відіграє ключову роль у створенні психологічно безпечного середовища для учнів, підтримуючи їх у переживанні складних емоцій як наставник і друг. Освітня спільнота накопичила наразі важливий досвід адаптації до викликів, який потрібно аналізувати і систематизувати для розвитку нових стратегій навчання.

Мета статті – ознайомити з досвідом педагогів столичного ліцею щодо колективного моделювання педагогічного добробуту, що може стати поштовхом для експериментування і застосування нових стратегій реагування в освітньому середовищі.

Методологія і наукові підходи. Для моделювання простору педагогічного добробуту використано концепт процвітання М. Селігмана PERMA. За опитувальником PERMA протягом 2021–2025 років опитано 410 респондентів – представників освітньої сфери. Також застосовано інструменти SWOT-аналізу, колективного моделювання і стратегічного планування.

Основні результати. Моделювання педагогічного добробуту ліцею охоплювало SWOT-аналіз, осмислення та наповнення педагогічними ідеями моделі М. Селігмана PERMA і стратегічне планування в процесі переходу до профільної освіти. Як основні чинники добробуту педагогів визначено педагогічні сенси, залученість до діяльності та досягнення, що підтверджено опитуванням 410 респондентів протягом 2021–2025 років. Виокремлено сильні сторони ліцею, серед яких прогресивне адміністрування, мотивація учнів і вчителів, креативність та здатність до адаптації, водночас визначено ризики – перевантаженість освітян та учнів, нестача фінансування і молодих фахівців. Адаптовано концепцію PERMA для роботи у сфері психічного здоров'я та педагогічного добробуту, диференційовано завдання для самостійного виконання і ті завдання, що потребують зовнішньої підтримки. Розроблено комплекс заходів з розбудови мотиваційного освітнього середовища, формування лідерських навичок, модернізації простору та підвищення якості освіти, спрямованих на розвиток вступника як вмотивованої особистості та формування випускника з високими знаннями, критичним мисленням та громадянською позицією.

Висновки. Педагоги ліцею самостійно формують простір добробуту, що є не офіційною вимогою, а їхнім внутрішнім прагненням до змін, заснованим на реальному досвіді. Учителі не чекають зовнішньої підтримки, а активно створюють комфортне освітнє середовище власними силами, інтегруючи креативність і відповідальність. Популяризація таких ініціатив сприяє оздоровленню освітньої системи, демонструючи ефективність автономного педагогічного підходу.

Перспективи подальших досліджень і розвідок полягають у пролонгованому дослідженні започаткованих ініціатив щодо формування простору педагогічного добробуту, посилюючи науково-методичного сприяння зазначеній ініціативі та поширенню досвіду серед інших зацікавлених колективів та освітянських спільнот.

Ключові слова: педагогічний добробут; колективне моделювання; освітні ініціативи; масмедіа; колективні трансформації.

Olena L. Bohdan

PhD in Psychology, Senior Researcher
of Department of Psychology of Mass Communication and Media Education,
Institute of Social and Political Psychology
of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-4035-9144>

Forming the space of pedagogical well-being during war: the experience of collective modeling

Relevance. During wartime, the issues of well-being and mental health become particularly important, as well-being is not just comfort but the ability to shape life, overcome challenges, and find new meanings. Teachers play a crucial role in creating a psychologically safe environment for students, supporting them in processing complex emotions, and acting as mentors and friends. The educational community accumulates valuable experience in adapting to challenges, which needs to be analyzed and systematized to develop new educational strategies.

Purpose of the article – To present the experience of collective modeling of teachers' well-being by educators in a metropolitan lyceum, which may serve as a basis for new strategies of response and experimentation in the educational environment.

Methodology and scientific approaches. The PERMA model of flourishing (M. Seligman) was used for modelling the space of teachers' well-being. The PERMA questionnaire surveyed 410 respondents from the education sector between 2021 and 2025. Additionally, SWOT analysis, collective modelling, and strategic planning tools were employed.

Main results. The modelling of pedagogical well-being in the lyceum included SWOT analysis, conceptualization, and enrichment of the PERMA model with pedagogical ideas, as well as strategic planning in the process of transitioning to specialized education. The main factors contributing to the pedagogical well-being were identified as pedagogical meaning, engagement in activities, and achievements, as confirmed by a survey of 410 respondents over 2021-2025. The lyceum's strengths include progressive administration, high motivation of students and teachers, creativity, and adaptability, while risks involve teacher and student overload, lack of funding, and shortage of young specialists. The PERMA model was adapted for promoting mental health and pedagogical well-being, differentiating tasks that can be accomplished independently from those requiring external support. A set of measures was developed to create a motivational educational environment, enhance leadership skills, modernize educational spaces, and improve education quality, fostering the development of motivated students and graduates with high knowledge levels, critical thinking, and a strong civic stance.

Conclusions. The lyceum's teachers independently shape the space for well-being, not as an official directive but as an intrinsic desire for change, based on real pedagogical experience. Teachers do not wait for external support but actively build a comfortable educational environment using creativity and responsibility. Promoting such initiatives contributes to the renewal of the education system, demonstrating the effectiveness of autonomous pedagogical approaches.

Prospects for further research lie in the continuation of studies on the initiated strategies for creating a space of pedagogical well-being, providing scientific-methodological support for such initiatives, and sharing experiences with other interested educational collectives and communities.

Keywords: pedagogical well-being; collective modelling; educational initiatives; mass media; collective transformations.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Чи актуальними є питання добробуту й щастя в часи війни – про це все частіше розмірковують освітяни, науковці, громадські активісти. Адже незаперечною залишається важливість осмислення власних мрій та їх впливу на добробут людини, особливо в умовах соціальних катаклізмів. Війна радикально змінила світ, але водночас стала поштовхом до переосмислення цінностей і джерел внутрішньої сили. Роль учителя у вихованні та підтримці дітей як носія спорідненості, співзвучності та взаємопідтримки набуває особливого звучання в умовах війни. Освітяни мають глибоко розуміти страхи, переживання та емоції учнів, а також власні емоційні реакції, щоб створювати психологічно стійке і безпечне середовище навчання. Учитель, який усвідомлює власний досвід глибинного становлення і трансформації, стає не лише викладачем, а й наставником і другом для учнів, що неможливо імітувати чи підробити. Учителювання в умовах війни не може спиратися на жорсткі інструкції чи «правильні рецепти», адже кожна ситуація унікальна і потребує творчих підходів. Освітнянська

спільнота накопичує багатий досвід взаємодії з учнями та проживання викликів війни, який варто аналізувати та систематизувати.

Мета статті – ознайомити з досвідом педагогів столичного ліцею щодо колективного моделювання педагогічного добробуту, що може стати поштовхом для експериментування та застосування нових стратегій реагування в освітньому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виокремлення нерозв’язаних частин загальної проблеми. Ціннісні орієнтири добробуту неможливо розглядати без урахування освітньої сфери, оскільки вона формує засади майбутнього країни, її соціальних взаємодій та стратегій досягнення цілей. Психологічний добробут є ключовим аспектом якості життя та ціннісного самовизначення особистості, особливо важливим з погляду розвитку дітей у шкільному середовищі. Як зазначає Дмитро Ларін, концепція «Нова українська школа» (НУШ) визначає добробут дитини як один з основних критеріїв реформування освіти. Однак, на його думку, для реалізації цих засад необхідно перенести концептуальні положення в чинні нормативно-правові акти. Пострадянські норми освіти потребують перегляду відповідно до сучасних вимог демократичного суспільства. Д. Ларін фокусує увагу на наявності двох підходів до забезпечення добробуту: 1) *профіцитарний (заохочення)*, тобто спрямований на створення розвивального середовища та доступність освітніх послуг; 2) *нефіцитарний (заборони)*, що акцентує увагу на запобіганні ризикам через обмеження та заборони, що інколи пригнічують активність і соціальну компетентність дитини. Дослідник наголошує, що використання більш активних правил і підходів може поліпшити соціальні навички та підвищити компетентність учнів (Ларін, 2023).

Олена Бондарчук і Наталія Пінчук (2023) досліджують добробут освітян у трьох вимірах: макрорівень (соціально-економічна стабільність і ресурсність), мезорівень (освітнє середовище і підтримка), мікрорівень (саморозвиток та емоційна зрілість). Авторки наголошують, що війна призвела до масштабних втрат у сфері освіти, що вимагає системного підходу до підтримання та відновлення освітян (Бондарчук, & Пінчук, 2023). Отже, резильєнтність освітян є важливою умовою їхнього професійного добробуту. Олександр і Галина Мешко (2025) підкреслюють, що стресостійкість допомагає педагогам справлятися з викликами та адаптуватися до змін, водночас високий рівень навантаження і бюрократія можуть призводити до професійного вигорання. Людмила Карамушка (2023) наголошує на тому, що освітні заклади мають розвивати резильєнтність педагогів, оскільки це позитивно впливає не лише на їхнє психічне здоров’я, а й на добробут учнів.

Ірина Кравець, яка вивчає проблематику суспільного добробуту задля повоєнного відновлення України, звертає увагу на складність вимірювання рівня добробуту, оскільки досі немає наукового консенсусу щодо взаємозв’язку психологічного і суб’єктивного благополуччя. Вона зазначає, що суб’єктивне благополуччя здебільшого асоціюється із загальною задоволеністю життям і щастям, тоді як психологічне – з особистісним розвитком, здатністю виходити із зони комфорту та автономністю. Дослідниця наголошує на необхідності створення психодіагностичного інструментарію для оцінювання обох конструкцій. Вона посилається на успішний досвід розроблення Сингапурської шкали психічного благополуччя (SMWEB), яка базується на глибинних інтерв’ю і мультиетнічній вибірці. Ця шкала охоплює п’ять ключових факторів: самооцінку, соціальний інтелект, емоційний інтелект, резильєнс та когнітивну ефективність. І. Кравець також пропонує звуження аналізу загального добробуту, виокремлюючи окремі аспекти, такі як психічна збереженість та емоційне здоров’я. Вона стверджує, що створення чітких концепцій для вимірювання психологічного добробуту

дасть змогу поліпшити емпіричні дослідження та практичні застосування у сфері психології (Кравець, 2025).

Що ж до добробуту в школі, то цікавим є дослідження Олени Тонне, яка аналізує феномен шкільного благополуччя. Дослідниця розуміє педагогічний добробут як багатовимірний процес, що охоплює емоційний, когнітивний, фізичний, соціальний і духовний аспекти життя учнів та вчителів у школі. Важливими складниками є довіра, підтримка, повага, рівність, голос учнів, їхня значущість і прийняття. Позитивне середовище забезпечує почуття належності, задоволеність школою і шкільний клімат, під яким мають на увазі норми, цінності та емоційний стан учнів (Тонне, 2025).

На заваді досягнення педагогічного добробуту, на думку О. Тонне, стоять такі проблеми, як булінг, агресивна поведінка, порушення дисципліни, низький рівень довіри та взаємодії між учнями і вчителями, недостатній рівень залучення в освітній процес й антишкільні настрої. Негативні емоції, як-от стрес і тривожність, також є важливими чинниками, що впливають на добробут. Дослідниця пропонує моделі для досягнення педагогічного добробуту, зокрема впровадження позитивної педагогіки, яка орієнтується на якісний шкільний клімат, розвиток соціальних та емоційних навичок, а також підвищення рівня радості, мотивації і почуття належності учнів до школи. Як приклад, згадується ізраїльська програма Майтів, що зосереджується на розвитку емоційного й соціального благополуччя через позитивну психологію. Програма охоплює 5000 учителів і 50 000 учнів, показуючи перспективні результати, зокрема зростання успішності, поліпшення взаємин і позитивних емоцій. О. Тонне також посилається на звіт PISA 2015 року, який висвітлює як позитивні, так і негативні чинники благополуччя, акцентуючи на інтересах і мотивації досягнень, водночас враховуючи стрес і тривожність. Це підтверджує необхідність системного підходу до формування педагогічного добробуту (Тонне, 2025).

Є чимало інших програм формування педагогічного добробуту. Так, запорізькі фахівці системи післядипломної освіти вчителів С. Іванов і Л. Іванова (2025) аналізують британський досвід Веллінгтон-коледжу, де з 2006 року викладається курс «Як бути щасливими». Ініціатором упровадження курсу став Ентоні Селдон, який наголошує на значенні самопізнання, рефлексії та формування соціальних взаємин. Важливою частиною курсу є «щоденник подяк», що сприяє розвитку позитивного мислення та емоційної грамотності учнів.

Згадана вище О. Тонне висвітлює упровадження в Україні аналогічної програми СЕЕН (Social Emotional and Ethical Learning), що фокусується на самосвідомості, управлінні емоціями та відповідальному прийнятті рішень. Пілотування програми відбулося у 26 школах 21 області, залучивши 197 педагогів і понад 4 400 учнів. Реалізація проводилася в межах експерименту МОН України за участі Інституту модернізації змісту освіти та Інституту проблем виховання НАПН України. Програма сприяла поліпшенню шкільного клімату і розвитку емоційних навичок учнів (Тонне, 2025).

Запровадження таких ініціатив, пов'язаних із добробутом і психічним здоров'ям, потребує обговорення на різних рівнях соціальної взаємодії. Масмедіа відіграють вирішальну роль у формуванні суспільної думки щодо таких ініціатив, що може як сприяти їхній підтримці, так і викликати суспільний спротив. Дискусія навколо «Уроків щастя» є прикладом того, як емоційно загострене висвітлення може впливати на сприйняття освітніх реформ (Богдан, 2024а). Ініційовані Оленою Зеленською влітку 2024 року «Уроки щастя» в українських школах – це курс, що адаптував американську програму Well-Being. Метою курсу було навчити дітей навичок соціальної взаємодії, творчості, усвідомлення емоцій та підтримання психічного здоров'я. Переклад та адаптацію курсу до українських реалій здійснювало ГО «Безбар'єрність» у партнерстві з

МОН за підтримки USAID. Попри активне обговорення ініціативи в масмедіа влітку 2024 року згадка про курс фактично зникла з інформаційного простору наприкінці 2024/2025 навчального року – імовірно, через геополітичні труднощі та припинення фінансування. Водночас бурхлива дискусія в освітянській пресі та загальних масмедіа щодо доцільності такого курсу в умовах війни свідчить про додаткові виклики, пов'язані з перевантаженням учителів та учнів, неготовністю шкільних програм і труднощами викладання теми щастя в часи війни.

Ілона Рашковська і Людмила Себало, викладачки столичного педагогічного університету, провели дискусії серед студентів – майбутніх педагогів – про «Уроки щастя». Результати обговорень вказують на неповне розуміння назви курсу та його концепції. Авторки зазначають, що майбутні педагоги сприймають курс радше як «Уроки здоров'я», оскільки він зосереджується на соціальних та емоційних аспектах добробуту – адже як ключові напрями курсу визначено налагодження стосунків, самопізнання, розвиток емоційної компетентності та навичок саморегуляції. Водночас важливим є досвід дискутування, публічного обговорення актуальної тематики психічного здоров'я, добробуту та способів його досягнення в часи війни (Рашковська, & Себало, 2024).

Оскільки європейський і американський досвіди формування простору педагогічного добробуту є не зовсім адекватними умовам війни в Україні, ми вирішили піти шляхом внутрішнього моделювання простору педагогічного добробуту, з урахуванням специфіки певного закладу освіти, з наявними на цей час умовами діяльності, внутрішніми і зовнішніми.

Виклад основного матеріалу дослідження з його теоретичними засадами, описом методів і методик та повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для початку варто зазначити, що певні наукові розвідки щодо формування орієнтирів щастя і добробуту освітян тривають уже понад п'ять років. Спочатку це були цільові модулі, що проводились у форматі післядипломної освіти освітян Києва від ІПО столичного університету імені Бориса Грінченка, і волонтерські ініціативи у взаємодії з різними громадськими організаціями (Всеукраїнською арттерапевтичною асоціацією, Інститутом психології здоров'я, Save Ukraine тощо) із застосуванням дистанційних технологій (онлайн-сесії), особливо під час ковідних обмежень у період пандемії, і пізніше за запрошенням закладів освіти – очно, у приміщеннях зацікавлених закладів. З початком повномасштабного вторгнення такі очні зустрічі дуже часто відбувалися в шкільних укриттях, що накладало певні обмеження етичного характеру на головний фокус уваги заходів із психоедукації: ми більшою мірою говорили про стресостійкість, розвиток резильєнтності, профілактику професійного та емоційного вигорання, ніж безпосередньо про щастя і добробут (Мерзлякова, 2023). Нагадаємо, що українські науковці (Бондарчук, & Пінчук, 2023; Карамушка, 2023; Мешко, & Мешко, 2025) показали, що фактори життєстійкості педагогів є водночас складниками і рушіями їхнього добробуту. Цю тезу також підтвердили результати нашого порівняльного дослідження прояву копінг-стратегій освітян та їхньої готовності усвідомлено вибудовувати простір професійного добробуту (Богдан, 2024b). Крім того, учасникам зазначених заходів з розвитку життєстійкості ми пропонували додатково заповнити анкету, що містить питання опитувальника PERMA Мартіна Селігмана (Seligman, 2013). Оскільки заповнення цього опитувальника мало добровільний та анонімний характер, кількість респондентів анкетування виявилася значно меншою від загальної кількості залучених до психологічного навчання педагогів. Водночас добровільність відповідей гарантувала їхню щирість і незаангажованість.

Спробуємо узагальнити результати опитування українських освітян, що стали учасниками наших заходів з розвитку життєстійкості в кризових умовах ковідних обмежень 2021 року, а з 2022 року – в умовах повномасштабного військового вторгнення

(табл. 1). Як бачимо, найвпливовішими аспектами педагогічного добробуту українських освітян є відчуття ними сенсу власної діяльності, залученість до неї та усвідомлення досягнень щодо докладених зусиль (ці параметри для наочності в таблиці виділено).

Таблиця 1

Формування простору педагогічного добробуту в часи війни

(410 респондентів освітньої сфери, 2021–2025 роки)

Показники	2021	2022	2023	2024	2025	Пілотний заклад (2025)
<i>Кількість респондентів</i>	87	54	44	59	135	31
<i>P – позитивні емоції</i>	4,18	3,01	4,93	4,75	4,69	5,35
E – залученість	7,74	6,92	8,04	7,34	7,27	8,00
<i>R – відносини</i>	6,88	6,35	7,61	7,32	7,47	7,56
M – сенс	7,72	6,92	8,13	7,74	7,53	8,08
A – досягнення	7,76	7,12	7,87	7,91	7,87	8,03
<i>H – здоров'я</i>	3,82	2,89	4,62	4,35	4,20	4,50
<i>N – негативні емоції</i>	4,47	3,96	5,35	4,88	5,77	4,80
<i>L – самотність</i>	3,92	4,46	4,22	3,83	4,53	3,69
Відчуття щастя	7,14	6,07	7,78	7,38	7,29	8,13

Отже, отримана за допомогою шкал опитувальника PERMA Мартіна Селігмана «формула добробуту» українських педагогів є повністю тотожною результатам досліджень взаємозв'язків копінг-стратегій освітян і чинників добробуту (Богдан, 2024b) та підтверджує аналогічні результати, отримані завдяки використанню «Шкали добробуту» Керол Ріфф (Богдан, 2024a).

Для подальшого моделювання простору педагогічного добробуту в обраному закладі освіти було обрано саме модель процвітання PERMA, розроблену Мартіном Селігманом (Seligman, 2013). Таблиця 1 фіксує показники шкал зазначеної моделі для експериментального закладу освіти (ліцей міста Київ) також – це останній стовпчик таблиці. Можна побачити, що найважливіші показники добробуту є вищими порівняно із середніми показниками освітян інших закладів. Це опосередковано підтверджує готовність педагогічного колективу саме цього закладу до глибокої та інтелектуально-напруженої діяльності з усвідомленої розбудови простору добробуту для вчителів та учнів закладу. Також вона підтверджує актуальність змодельованої раніше формули українського добробуту, що містить такі компоненти (Богдан, 2024): 1) *цінність життя* в кожному його моменті та прояві, толерантне ставлення до різних форм соціальної активності заради спільного добробуту (в табл. 2 – залученість); 2) *ясність бачення* бажаної індивідуальної та/або соціальної ситуації і віра в результативність власних зусиль щодо побудови омріяного образу щастя (в табл. 2 – сенси); 3) *формування середовища* для досягнення визначених цілей і самоприйняття в обраній ролі та діяльності (в табл. 2 – діяльність).

Заходи з моделювання простору педагогічного добробуту ліцею містили такі етапи.

Етап 1. Дослідницький (жовтень 2024). Колективне дослідження наявного стану речей у ліцеї за допомогою технології «Світове кафе» з використанням інструменту SWOT-аналізу. Цей етап дав змогу виділити наявні ресурси, можливості та спрогнозувати ризики діяльності ліцею в кризових умовах воєнного стану. Фіксація очікувань учителів щодо взаємодії педагогів ліцею з ключовими стейкхолдерами, що впливають на педагогічну діяльність ліцею і стан добробуту учнів та вчителів: батьки школярів; заклади вищої освіти, з якими співпрацює ліцей; інші державні установи і, нарешті, держава й суспільство загалом.

Етап 2. Моделювання (січень 2025). Ознайомлення педагогічного колективу з моделлю процвітання М. Селігмана PERMA. (Саме на цьому етапі проведено психодіагностичне опитування працівників ліцею, результати якого відображено в таблиці 1). Робота в мінігрупах з творчого осмислення складників моделі та пошук власних інноваційних можливостей і рішень щодо активізації простору шкільного добробуту за окремими напрямками, закладеними складниками моделі PERMA: позитивні емоційні налаштування, залученість до діяльності, педагогічні взаємини і конструктивна взаємодія, сенси діяльності, бажані педагогічні досягнення. Особливістю завдань для групового осмислення було виділення тих зон відповідальності працівників ліцею, де вони можуть впоратися з наміченим самотужки, і паралельна фіксація зон діяльності, де вони потребують науково-методичного супроводу та інших форм зовнішньої підтримки.

За таким самим алгоритмом проведено сесію стратегічного моделювання для учнів старших класів ліцею, що є активними представниками учнівського самоврядування. Це дало змогу подивитися на ситуацію добробуту в ліцеї не тільки очима педагогів, а й очима учнів. Можливо, було б доцільно провести таку саму сесію для активних батьків. Таку ініціативу закладено як майбутню перспективу.

Етап 3. Стратегічне планування (квітень 2025). Оскільки зазначений ліцей перебуває в процесі переходу від статусу ЗНЗ I–III ступенів, де функціонувала молодша школа, до закладу профільної освіти (ліцей), де навчання проводиться лише з 5-го класу, працівники ліцею потребують переосмислення нових реалій діяльності закладу, нових можливостей і викликів з урахуванням пріоритетів психічного здоров'я та добробуту всіх учасників навчального процесу. Тому сесія стратегічного планування була певною мірою підсумковим етапом щодо попередніх заходів з моделювання педагогічного добробуту. Водночас вона відкриває подальші перспективи для педагогічної творчості вчителів, їхнього натхнення і внутрішнього експериментування.

Наводимо відтак найважливіші ідеї, які виокремили вчителі та учні під час зазначених етапів, – адже ці ідеї є не зовнішніми гаслами чи закликами до трансформації діяльності, а внутрішньою потребою і готовністю взаємодіяти, навчати і навчатись в інший спосіб. Спосіб, що відтворює згадану вище формулу добробуту: цінність життя і проактивна життєва позиція вчителів та учнів; ясність бачення цінностей і цілей педагогічної взаємодії; залученість до діяльності для досягнення запланованих результатів. Найважливішим, на нашу думку, є творчий, автентичний характер запропонованих документів. Це не перекладні, вибудовані в інших реаліях життя аналоги англomовних програм закордонних колег. Ці документи не є результатом діяльності академічних інституцій нашої країни і не прийшли через ланцюжок реалізації рішень вітчизняної системи освіти як вимога «до виконання» від верхніх щаблів освітньої ієрархії. Ці матеріали – результат осмислення педагогами власної діяльності, досвіду, помилок, знахідок. Осмислення надій і сподівань на краще життя, готовність самостійно вибудовувати простір педагогічного добробуту навіть у складні часи війни та пов'язаної з нею соціальної кризи.

Результати осмислення поточної ситуації діяльності ліцею з використанням SWOT-аналізу.

Щоб унаочнити результати осмислення, ми зафіксували їх у вигляді таблиці – так, як вони були сформовані вчителями під час аналітичного заходу (табл. 2). У верхній частині таблиці занотовано внутрішні можливості та ризики поточної ситуації життя ліцею, у нижній – впливи зовнішнього оточення. Заявлені позиції показано тезово, без ґрунтового розкриття кожного пункта. Та цього цілком достатньо для певного розуміння наявної ситуації і з ракурсу працівників ліцею, і для зовнішнього спостерігача. Як видно з таблиці, педагоги ліцею зазначили більшість викликів, які стоять перед сучасною

українською освітою і які найчастіше використовують як контраргументи щодо недоцільності певних освітніх інновацій. Можемо лише додати, що відсутність викликів у будь-якій царині діяльності, індивідуальної чи колективної, є радше «соціальною утопією». Важливо не чекати «кращих часів» для початку реалізації справді важливих ідей та проєктів, а сприймати виклики і складнощі як поштовх до креативності, нестандартних рішень, відкриття внутрішньої сили задля реалізації цих рішень.

Таблиця 2

SWOT-аналіз реалій педагогічної діяльності ліцею (жовтень 2024)

	Можливості	Ризики
Внутрішнє середовище	Зручне територіальне розміщення. Прогресивне адміністрування. Матеріально-технічне забезпечення. Згуртований і вмотивований колектив, відкритий до діалогу. Швидка адаптація до змін. Наступність поколінь. Позитивна атмосфера навчання. Мотивація учнів до розвитку особистості. Креативність учителів та учнів	Перенаповненість класів. Невідповідність оплати праці кваліфікації працівників. Брак молодих спеціалістів. Нестача фахівців, брак часу на відновлення. Перевантаженість учителів. Перевантаженість учнів. Невиконання учнями статутних умов щодо спілкування і поведінки. Немає платних підписок на додаткові освітні платформи
Зовнішні впливи	Співпраця з іншими навчальними закладами. Підтримання матеріально-технічна бази. Рекламування закладу освіти. Можливості професійного зростання. Високий рівень володіння різними формами навчання, доступність цих форм. Вільний вибір форм навчання	Війна і психологічна нестабільність. Забюрократизованість системи. Незацікавленість держави в розвитку освіти. Негативний соціальний розголос через низький статус учителя. Нестача і незахищеність працівників. Немає початкових класів

Для підтвердження зазначеної тези наводимо сформовані в процесі колективної взаємодії очікування щодо результатів діяльності ліцею від *ключових стейкхолдерів*, серед яких: батьки школярів; заклади вищої освіти, з якими співпрацює ліцей; інші державні установи; і, нарешті, держава й суспільство загалом.

Очікування батьків учнів ліцею: щасливі соціалізовані діти, вмотивовані для подальшої освіти; створення в ліцеї безпечного і комфортного середовища для навчання дітей; допомога дітям у виборі професії; психологічна стійкість учителів та учнів; конструктивна взаємодія.

Очікування ЗВО (ліцей готує учнів для подальшого навчання у ЗВО): випускники ліцею мають володіти наскрізними вміннями; мати мотивацію для подальшого навчання, а також демонструвати гнучкість, соціальну адаптованість, уміння працювати в команді, цілеспрямованість, самоорганізованість, налаштованість на результат.

Очікування державних установ щодо діяльності ліцею: наповнення держбюджету, по змозі легке впровадження реформ, праця за мінімальну оплату, звітування; критичне мислення та автономність; пропозиції і нові програми різних рівнів.

Очікування держави і суспільства: кадрові потреби держави; підтримання суспільних реформ; мотивування батьків до необхідної профільної освіти їхніх дітей; співпраця з ВНЗ; професійний розвиток та універсальність учителів; упровадження авторських програм і курсів; підручників під нові програми.

Як коментар до створеного документа, висловимо думку, що зазвичай стратегічне планування передбачає відповідь на питання: що для цього я хочу-можу зробити і чого я очікую від інших? У ситуаціях взаємодії з освітянами дуже часто ми спостерігали інший хід думок: спочатку – чого від нас очікують?, а тільки потім – що ми можемо для цього зробити? Ця ключова різниця глибинної налаштованості – створювати своє чи відповідати на запит ззовні – також є наріжним каменем персонального добробуту. Можливо, саме тому визріває нагальна соціальна потреба перебудовувати наявну систему освіти в напрямку більшої креативності, творчості та автономності. І саме тому на наступному етапі моделювання простору педагогічного добробуту в стінах ліцею ми наполягали на фокусуванні уваги на тому, що саме педагоги ліцею хочуть і здатні зробити для досягнення тих результатів, які вони самі запланували.

Отже, розгляньмо результати колективного моделювання педагогічного простору добробуту за напрямками моделі Мартіна Селігмана PERMA. Нагадаємо відтак складники зазначеної моделі.

PERMA: рівень процвітання: інтерпретація складників моделі.

Позитивні і негативні емоції. Емоції є важливою частиною психологічного добробуту.. Вони можуть варіюватися від дуже негативних до надзвичайно позитивних, коливатися від сильного збудження (хвилювання, раптове збудження) до низького збудження (спокій, розслабленість, сум). У контексті позитивних емоцій PERMA вимірює загальні тенденції відчуття задоволення і радості. У контексті негативних емоцій методика дає змогу вимірювати схильність до почуттів смутку, тривоги і злості.

Залученість. Залученість пов'язана з поглинутістю, зацікавленістю і зануреністю в діяльність та життя. Дуже високий рівень залученості відомий як стан «поток», коли людина, втрачаючи відчуття часу, повністю занурюється в діяльність.

Відносини. Відносини пов'язані з відчуттям любові, підтримки та визнання цінності з боку інших. Позитивні відносини з іншими є важливою частиною наповненого життя, у якому людина відчувається добре.

Сенс. Сенс пов'язаний з наявністю мети в житті, зі спрямованістю життя, з відчуттям, що життя є цінним і вартим того, щоб жити, або відчуттям зв'язку із чимось більшим – наприклад, вірою, благодійністю, особистою місією. Сенс дає відчуття того, що життя має значення.

Досягнення. Досягнення можуть бути об'єктивними, відзначатися досягнутими результатами і нагородами, але відчуття власної майстерності та досягнень також важливі. PERMA вимірює суб'єктивне відчуття досягнення і перебування на вершині щоденних обов'язків. Воно передбачає роботу над цілями і їх досягненням, а також відчуття спроможності реалізовувати свої завдання та щоденні обов'язки.

Здоров'я. Цей домен не є частиною моделі PERMA, однак фізичне здоров'я і життєздатність є ще однією важливою частиною добробуту.

Щастя. Методика вимірює суб'єктивне відчуття щастя (це останній показник у таблиці результатів).

Пропонуємо результати обговорення вчителями кожного складника моделі і сформовані в процесі обговорення переліки можливих дій задля формування більш конструктивного і надихального навчального середовища. Спочатку – перелік дій, що педагоги здатні зробити самотужки; потім – фіксація можливого супроводу і допомоги, які були б доцільними з погляду реалізації певного напрямку.

Позитивні емоції. Робимо самостійно: організуємо шкільні свята і вивчення традицій; предметні тижні; кольорові тижні; цікаві дзвоники; активний відпочинок на перервах; зони релаксу; фотозони; спортивні змагання; спільні виїзди на природу та екскурсії.

Потрібні допомога і супровід: зустрічі з цікавими людьми; батьківські уроки; майстер-класи; басейн, SPA, масаж; підвищення рівня матеріального добробуту.

Залученість до діяльності. Робимо самостійно: аналіз проблемних ситуацій або викликів та пошук шляхів їх вирішення; підвищення професійного рівня педагогів, заохочення до поширення свого досвіду та його популяризації; залученість батьківського колективу до освітнього процесу через спільні позакласні заходи, волонтерську діяльність, батьківські уроки; залучення учнів до участі в різноманітних олімпіадах, конкурсах, змаганнях; особистісне зростання.

Потреба в супроводі та підтримці: наукові установи та освітні платформи для використання новітніх технологій; психологічна допомога; громадські організації, державні служби та установи (зустрічі з цікавими людьми; пошук спонсорів і меценатів для заохочення та підвищення рівня матеріального добробуту).

Відносини. Робимо самостійно: командна робота; спільні проєкти; тематичні вечірки; святкові заходи; спільні подорожі; волонтерство; зустрічі з випускниками; батьківські збори.

Потреба в підтримці та допомозі: психологічна підтримка; юридична підтримка; залучення меценатів; залучення батьків, випускників, волонтерів.

Сенси, цінності. Робимо самостійно: усвідомлення ідентичності; можливість проявити себе через творчість та улюблену справу; організація робочого простору і часу; емоційне прийняття і створення емоційного толерантного простору; підтримання учнів, мотивація дітей, самомотивація; розвиток власних професійних навичок; задоволення від праці; радість від спілкування з дітьми, колегами; самореалізація.

Потрібний супровід: зовнішнє мотиваційне наповнення; усвідомлення спільної мети; здатність до кооперації всередині колективу; пряма комунікація з батьками; тренінги для вчителів щодо самоприйняття; підтримання емоційно-психологічного добробуту; культура факт-чекінгу (тренінги).

Досягнення. Робимо самостійно: даємо дітям знання, вміння, навички для подальшого життя; вміємо самовдосконалюватись і дбати про самоосвіту; маємо мотивацію активних, обдарованих учнів та вчителів, зокрема винагороди і грошову підтримку; вчимося формувати чіткі цілі; вдосконалюємо тайм-менеджмент.

Потрібний супровід: психологічна допомога для підтримання емоційного стану педагогів; уміння розмежовувати особистий і робочий простір; створення доступного візуального робочого плану з обсягом навантажень для того, щоб кожен член колективу бачив заплановані завдання; уміння сказати «ні» і не відчувати себе при цьому винним.

Створені переліки є корисними і для колективу ліцею для кращого усвідомлення пріоритетів діяльності, і для зовнішніх установ, що взаємодіють із закладами освіти, адже ці переліки є відображенням можливостей і потреб не тільки цього конкретного ліцею, а й для системи шкільної освіти загалом.

Для повноти картини пропонуємо аналогічні переліки, створені старшокласниками. Вони не такі докладні – можливо, учні ще тільки тренуються у вираженні власних можливостей діяльності та потреб зовнішньої підтримки.

Позитивні емоції учнів. Готові робити самостійно: концерти; конкурс колядок; конкурс пісень; танцювальний конкурс; конкурс талантів; свято Святого Валентина; Гелловін; учнівський ярмарок. Потрібна допомога: тижні із завданнями; «кольорові» тижні; інтелектуальні конкурси та ігри; тижні мов; флешмоби; квести; спортивні змагання.

Залученість учнів. Готові робити самостійно: самостійне вивчення інформації; активна участь у групових активностях; участь в тому, що подобається і надихає. Потрібна допомога: важко формулювати цілі без керівництва; не завжди виходить виконувати роботу без інструкцій; потрібні нагадування про дедлайни; технічна підтримка і допомога.

Стосунки. Готовність робити самостійно: прикрашати клас на свята; дарувати валентинки; організувати шаховий турнір. Потрібна підтримка: організація конкурсів і змагань, спільні поїздки на природу та екскурсії; спільне прикрашання школи; організація волонтерської діяльності учнів.

Сенси і цінності. Готовність робити самостійно: самореалізація; спробувати все; добробут; насолода; мати позитивні емоції; любов; сім'я; насолода їжею і сном. Потрібна підтримка: підтримка з боку батьків, допомога вчителів, підтримка з боку друзів.

Досягнення. Готові робити: розвивати навички самостійності; бути незалежними; реалізовувати свої цілі і мрії; будувати кар'єру. Потрібна підтримка: досягнення високих результатів у навчанні та спорті; наукові дослідження; командна взаємодія; добробут у сім'ї; підтримка спонсорами учнівських ініціатив та досягнень.

Як видно з учнівських переліків, учні більш зосереджені на зрозумілих і доступних їм реаліях сьогодення: цікаве навчання; позитивне та емоційно насичене спілкування; добробут у родині; перспектива успішної професійної самореалізації в майбутньому.

Тож яких учнів бажають бачити вчителі на етапі вступу до ліцею і на етапі його завершення, а також місія, візія закладу та головні напрями з їх реалізації – цьому було присвячено сесію стратегічного планування. Пропонуємо її напрацювання.

Портрет вступника до ліцею:

Вступник є особистістю культурною, вихованою, вмотивованою до навчання, психологічно стійкою, яка вміє себе обслуговувати. Уміє читати, писати, усно взаємодіяти. Має бути готовим до співпраці, до виконання обов'язків, до розвитку, до відповідальності за наслідки своєї діяльності, до критичного мислення. Його потреби: толерантне ставлення до себе, здобуття знань, соціально-психологічний та інтелектуальний розвиток. Володіє компетентностями мовними, математичними, природничими, мистецькими.

Портрет випускника ліцею:

Наш випускник має високий рівень знань й обрав свій шлях у житті свідомо. Готовий до самоорганізації і подальшого професійного зростання. Стресостійкий, патріотично налаштований, упевнений у собі, креативний, усебічно розвинена особистість. Свідомо турбується про своє здоров'я. Має певні життєві цінності, володіє правовою грамотністю, є свідомим громадянином своєї держави.

Що потрібно зробити педагогам ліцею, зокрема для розбудови простору педагогічного добробуту, – про це наведені нижче документи, що є результатом колективної творчості вчителів.

Створення мотиваційного середовища для самореалізації учнів та вчителів:

- Участь у міжнародних програмах обміну та співпраці з українськими ВНЗ і студентськими ГО.
- Застосування інтегрованої (міжпредметної) проєктної діяльності під час уроків, створення ситуацій успіху.
- Пошук/проведення для учнів екскурсій, майстер-класів, дослідів, мета яких – практичне застосування свого предмета.
- Створення банку даних нетипових завдань з навчальних предметів. Розроблення програми з наставництва та підтримання молодих спеціалістів.
- Популяризація найкращих педагогічних надбань.

- Регулярне опитування вчителів для визначення напрямів, де потрібно підвищувати кваліфікацію.

- Організація курсів для вчителів з вивчення англійської мови та ІТ-грамотності.
- Гуртки і студії силами вчителів, батьків, випускників та волонтерів.
- Зменшення позаурочного навантаження вчителів.
- Зустрічі учнів з успішними випускниками.
- Залучення до співпраці спонсорів і меценатів.

Формування лідерських і соціальних навичок:

- Організація тренінгів з критичного мислення, ефективних комунікацій та командної роботи із залученням спеціалістів.

- Організація стажування на базі партнерських організацій.
- Внесення змін до програм на основі сучасних тенденцій ринку праці.
- Профорієнтаційні уроки і заходи.
- Впровадження на уроках проектної роботи.
- Проведення інтелектуальних змагань, громадських діалогів, дебатних клубів.
- Стимулювання учнів до участі в дебатах, рольових іграх, які будуть розвивати навички переконування, вміння слухати, аналізувати.

- Мозковий штурм, додаткові спецкурси з розвитку лідерства.
- Організація наукових спільнот. Педагогічні студії.
- Створення клубу лідерів. Виховання позитивних лідерів.
- Співпраця з волонтерськими і громадськими організаціями.
- Співпраця з організацією «Пласт».

Забезпечення якісної освіти як основи майбутньої самореалізації учнів:

- Спецкурси з предметів.
- Розроблення стимулювальної кредитної системи додаткових балів.
- Співпраця з ІМЗО щодо створення та подальшої реалізації авторських програм шкільних предметів.

- Проектна робота як засіб підвищення мотивації до навчання із застосуванням інноваційних технологій.

- Курси з підготовки до 5-го класу.
- Курси за вибором.
- Співпраця з університетами, залучення грантів. Курси з підготовки до олімпіад.
- Зменшення кількості учнів у класах для поліпшення індивідуальної роботи.
- Обмін досвідом з лінгвістичними установами та університетами (профорієнтація).

- Залучення до участі в розмовних клубах.
- Підвищення кваліфікації вчителів іноземної мови завдяки відвідуванню семінарів протягом року.

- Співпраця з волонтерами Корпусу миру в межах проекту віртуальної служби з англійської мови (позакласні заняття з носіями мови).

- Залучення ресурсів для розвитку ліцею (програми спонсорства і партнерства з місцевими підприємствами та організаціями).

Модернізація освітнього простору:

- Створення безпечного психологічного освітнього середовища.
- Створення кімнат тиші та кімнати активного відпочинку для релаксу учнів на перервах.

- Облаштування із залученням учнів саду, оранжереї у внутрішньому дворіку.
- Встановлення на території ліцею тенісних столів, альтанок для проведення уроків на природі. Створення сучасного ігрового майданчика.

- Модернізація комп'ютерних кабінетів.

- Інтерактивні панелі. Екофло в кожний кабінет.
- Модернізація кабінетів технології (трудове навчання).
- Облаштування лінгафонного кабінету.
- Створення предметних лабораторій, у яких би вистачало мікроскопів із штучним освітленням, постійних препаратів для мікроскопів, муляжів скелетів та органів, глобусів, настінних карт. Телурій електроінструментів для технологій.
- Створення зони відпочинку (релаксації) у невеличкому кабінеті (наприклад, № 119) для вчителів, де були б: аромалампа, пуфики, диванчики, автомат-силомір – груша для биття. (Учням вхід заборонено!).

Можливо, створені переліки часом нагадують «листи до Святого Миколая» в очікуванні свята. Та головне – вони надихають, стимулюють команду ліцею і дають їй поштовх до конкретних дій. Учителі не очікують примарних благ від держави чи суспільства – вони готові створювати ці блага самотужки, залучати до цього учнів, батьків, спільноти міста, країни і навіть закордонні спільноти. Отже, добробут – справа колективна, що інтегрується з індивідуальних ініціатив, вчинків, відповідальності.

Узагальнення результатів дослідження. Моделювання педагогічного добробуту ліцею охоплювало три основні етапи: дослідницький (SWOT-аналіз), моделювання (адаптація моделі PERMA до реалій педагогічної діяльності), стратегічне планування (формування простору добробуту в процесі переходу до профільної освіти). Виявлено найвпливовіші для педагогів ліцею фактори впливу на їхнє відчуття добробуту: педагогічні сенси, залученість до діяльності та досягнення. Показано важливість цих чинників для добробуту українських педагогів (410 респондентів) протягом останнього періоду (2021–2025). Виокремлено сильні сторони ліцею під кутом зору побудови простору педагогічного добробуту, як-от: прогресивне адміністрування, висока мотивація вчителів та учнів, креативність педагогів та їхня здатність адаптуватися до змін. Водночас визначено ризики: перевантаженість освітян та учнів, недостатнє фінансування, нестача молодих фахівців.

Адаптовано концепцію Мартіна Селігмана PERMA для моделювання подальшої діяльності вчителів і старшокласників ліцею щодо поліпшення їхнього психічного здоров'я та добробуту. Диференційовано завдання, які можна реалізовувати самостійно, і ті, що потребують зовнішньої підтримки.

Сформовано цілісний образ вступника до ліцею і його випускника. Вступник має бути культурним, психологічно стійким, умотивованим до навчання, готовим до соціалізації та співпраці. Випускник – це всебічно розвинена особистість з високим рівнем знань, стресостійкістю, критичним мисленням, правовою грамотністю і свідомою громадянською позицією.

Розроблено перелік заходів для розбудови простору педагогічного добробуту, що охоплюють: мотиваційне середовище для самореалізації, формування лідерських і соціальних навичок педагогів та учнів; модернізацію освітнього простору та підвищення якості освіти.

Висновки і практична значущість. Осмислення добробуту й щастя в умовах війни набуває особливої актуальності серед освітян, науковців і громадських активістів. Добробут не є лише наслідком комфорту – це процес активного творення власного життя через подолання викликів, відкриття нових смислів і соціальну взаємодію. Викладена тут ініціатива закладу освіти є автентичною: це не виконання директиви вищих органів чи реалізація переказаної програми, а відображення реального педагогічного досвіду і прагнення до змін. Добробут стає колективною справою педагогів ліцею, що інтегрується з індивідуальних ініціатив, відповідальності кожного учасника навчального процесу. Освітяни не очікують зовнішньої підтримки, а активно працюють над створенням благополучного середовища власними силами. Такий досвід вартий уваги і

поширення засобами масмедіа для прискорення позитивної трансформації освітньої системи.

Список використаних джерел

Богдан, О. (2024a). Вплив масмедіа на ціннісні орієнтири щастя й добробуту українців. *Іміджсучасного педагога: електронний науковий фаховий журнал*, 6 (219), 10–15. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6\(219\)-16-22](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6(219)-16-22)

Богдан, О. (2024b). Стратегії психологічного добробуту українців у взаємодії з копінг-стратегіями в умовах війни. *Проблеми політичної психології*, 16 (30), 60–83. <https://doi.org/10.33120/popp-Vol16-Year2024-164>

Бондарчук, О., & Пінчук, Н. (2023). Професійно-психологічне благополуччя освітян та особливості їх підтримки в кризових умовах сьогодення. *Київський журнал сучасної психології та психотерапії*, (5), 5–14. <https://doi.org/10.48020/mppj.2023.01.01>

Іванов, С., & Іванова, Л. (2015). Чи потрібна позитивна психологія українській школі? *Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць ДВНЗ «Запорізький національний університет» та Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*, 1 (7), 81–87.

Кравець, І. (2025). Суспільний добробут: повоєнне відновлення України. *Моделювання розвитку економічних систем*, (1), 20–25. <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-15-3>

Ларін, Д. (2023). Аналіз показників психологічного добробуту дитини в нормативно-правових документах. *Проблеми політичної психології*, 14 (28), 147–162. <https://doi.org/10.33120/popp-Vol14-Year2023-145>

Мерзлякова, О. (2023). Коди життєстійкості: проєкт з розвитку резильєнтності освітян. *Актуальні проблеми охорони психічного здоров'я українського народу у воєнний і повоєнний час*, Збірник матеріалів методологічного семінару НАПН України, 16 листопада 2023 р. (с. 329–334). Київ: Педагогічна думка. Взято з <https://lib.iitta.gov.ua/738128/>

Мешко, О., & Мешко, Г. (2025). Резильєнтність як чинник професійного благополуччя педагога. *Перспективи та інновації науки. Серія «Психологія»*, 2 (48), 1627–1637. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2\(48\)-1627-1637](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2(48)-1627-1637)

Рашковська, І. В., & Себало, Л. І. (2024). Феномен щастя в психолого-педагогічному контексті. У *Контексти наукових досліджень Володимира Бондаря. Адаптивне навчання студентів в умовах воєнного стану та відновлення України: матеріали Перших всеукраїнських педагогічних читань пам'яті Володимира Бондаря (3.10.2024)*, Збірник тез (с. 161–165). Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова. Взято з https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/47415/Rashkovska_161_165.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Тонне, О. (2025). Теоретичний аналіз феномену шкільного благополуччя. *Журнал сучасної психології*, (1), 118–127. <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2025-1-14>

Seligman, M. E. P. (2013). *Flourish: a visionary new understanding of happiness and well-being*. New York; Toronto, Atria. Retrieved from <https://cmcmarmot.org/Record/.b5144169x>

References

Bohdan, O. (2024a). *Vplyv masmedia na tsinnisni oriientyry shchastia i dobrobutu ukrainsiv* [The impact of mass media on the value orientations of happiness and well-being among Ukrainians]. *Imidzh suchasnoho pedahoha* [Image of the modern pedagogue], 1 (6), 16–22. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6\(219\)-16-22](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6(219)-16-22) (in Ukrainian)

Bohdan, O. (2024b). *Stratehii psykholohichnoho dobrobutu ukrainsiv u vzaiemodii z kopinh-stratehiiamy v umovakh viiny* [Strategies of psychological well-being of Ukrainians in interaction with coping strategies in war conditions]. *Problemy politychnoi psykholohii* [Problems of Political Psychology], 16 (30), 60–83. <https://doi.org/10.33120/popp-Vol16-Year2024-164> (in Ukrainian)

Bondarchuk, O., & Pinchuk, N. (2023). *Profesiino-psykholohichne blahopoluchchia osvitsian ta osoblyvosti yikh pidtrymky v kryzovykh umovakh siohodennia* [Professional psychological well-being of educators and features of their support in the current crisis conditions]. *Kyivskiy zhurnal suchasnoi psykholohii ta psykhoterapii* [Kyiv Journal of Modern Psychology and Psychotherapy], (5), 5–14. <https://doi.org/10.48020/mppj.2023.01.01> (in Ukrainian)

Ivanov S., & Ivanova L. (2015). *Chy potrebna pozytyvna psykholohiia ukrainskii shkoli?* [Does Ukrainian school need positive psychology?]. *Problemy suchasnoi psykholohii: zbirnyk naukovykh prats DVNZ «Zaporizkyi natsionalnyi universytet» ta Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuks NAPN Ukrainy* [Problems of modern psychology: collection of scientific works of the State Higher Educational Institution «Zaporizhzhia National University» and the Institute of Psychology named after H. S. Kostiuks of the National Academy of Sciences of Ukraine], 1 (7), 81–87. (in Ukrainian)

Kravets, I. (2025). Suspilnyi dobrobut: Povoienne vidnovlennia Ukrainy [Social Well-being: Postwar Restoration of Ukraine]. *Modeliuvannia rozvytku ekonomichnykh system* [Modeling the development of the economic systems], (1), 20–25. <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-15-3> (in Ukrainian)

Larin, D. (2023). Analiz pokaznykiv psykholohichnoho dobrobutu dytyny v normatyvno-pravovykh dokumentakh [Analysis of child psychological well-being indicators in regulatory and legal documents]. *Problemy politychnoi psykholohii* [Problems of Political Psychology], 14 (28), 147–162. <https://doi.org/10.33120/popp-Vol14-Year2023-145> (in Ukrainian)

Merzliakova, O. (2023). Kody zhyttiistosti: proiekt z rozvytku rezyliientnosti osvitan [Codes of Resilience: A Project to Develop Educator Resilience]. *Aktualni problemy okhorony psykhychnoho zdorovia ukrainskoho narodu u voiennyi i poviennyi chas* [Current problems of mental health protection of the Ukrainian people during war and post-war times], Collection of materials of the methodological seminar of the National Academy of Sciences of Ukraine, November 16, 2023 (pp. 329–334). Kyiv: Pedahohichna dumka. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/738128/> (in Ukrainian)

Meshko, O., & Meshko, H. (2025). Rezyliientnist yak chynnyk profesiinoho blahopoluchchia pedahoha [Resilience as a factor of teacher's professional well-being]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky. Seriiia «Psykhologiiia»* [Prospects and innovations of science. «Psychology» Series], 2 (48), 1627–1637. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2\(48\)-1627-1637](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2(48)-1627-1637) (in Ukrainian)

Rashkovska, I. V. & Sebal, L.I. (2024) Fenomen shchastia v psykholoho-pedahohichnomu konteksti [The phenomenon of happiness in a psychological and pedagogical context]. In *Konteksty naukovykh doslidzen Volodymyra Bondaria. Adaptivne navchannia studentiv v umovakh voiennoho stanu ta vidnovlennia Ukrainy: materialy Pershykh vseukrainskykh pedahohichnykh chytan pamiati Volodymyra Bondaria (3.10 2024)* [Contexts of Volodymyr Bondar's scientific research. Adaptive teaching of students in conditions of martial law and restoration of Ukraine: materials of the First All-Ukrainian Pedagogical Readings in Memory of Volodymyr Bondar (3.10.2024)], Collection of Abstracts (pp. 161–165). Kyiv: Mykhailo Drahomanov UDU. Retrieved from https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/47415/Rashkovska_161_165.pdf?sequence=1&isAllowed=y (in Ukrainian)

Seligman, M. E. P. (2013). Flourish: a visionary new understanding of happiness and well-being. New York; Toronto, Atria. Retrieved from <https://cmc.marmot.org/Record/.b5144169x> (in English)

Tonne, O. (2025). Teoretychnyi analiz fenomenu shkilnoho blahopoluchchia [Theoretical analysis of school well-being]. *Zhurnal suchasnoi psykholohii* [Journal of Modern Psychology], (1), 118–127. <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2025-1-14> (in Ukrainian)